

PLUMJE

Serbski casopis za žiži

lětnik
2023

4

Ptaškowej swajźbje 2023

„Wukšadnjona njewjesta“ w žylojskem horše

Sroka jo se na swajźbu z wronom pšigóto-
wała, ale naraz jo se něčo tšašnego stało.
Liška jo sroku kšadnuła. Na gluku su ptaški
pomagali njewjestu wumóžyś a wšykne su
mógali na kóncu swajźbu swěsiś.

Žiwadłowy kus k ptaškowej swajźbje su pre-
zentěrowali žiši wót přédneho do stwórte-
go lětnika w žylojskem horše „Njewjerica“.
Dobra dwójorěčna moderacija jo pšinoso-
wała wuspěchoju wustupa. Ptaški su po-
wědali jano w serbskej rěcy. Wšykne styri
předstajenja su byli wjelgin derje woglěda-
ne a publikum jo žiši z wjelikim aplawsom
mytował. Tak móžo byś teke wjednica hor-
ta kněni Wagnerowa spokojom. Wóna jo
ze žišimi program k ptaškowej swajźbje na-
zwucowała.

„Leś ze mnu“ – program Serbskego ludowego ansambla

Sroki a wrony su byli zwažone, dokulaž w za-
chadnosći njejo wron jadnej sroce w tšačo-
še pomagał. Pó wjele lětach su byli ptaški
w podobnej situaciji. Tenraz młody wron jo
se zranił a njejo mógał pšed lišku wuběg-
nuś. Młoda sroka jo jomu pomagała. Ptaška
stej se do sebje zalubowalej a dvě ptaškowej
familiji wujadnalej.

Ten kradu rědny ptaškoswajźbny program
w měšćańskej hali w Chóšebuzu jo se wuk-
nicam a wuknikom wjelgin derje spódobał,
což jo było wósebnje na wjasołych woblicach
žiši a mócnem aplawsu spóznaś.

Lube žiśi,

mašo raži wuběžowanja (*Wettbewerbe*)? W tom wudaśu dostanjošo informacije ned k dwěma wuběžowanjom. Jadno startujomy w ramiku našeje serieje pód motom „Serbski šik“ (b. 14–19). Na druge wuběžowanje mógu se wósebne lubowarje comicow wjaseliś. Wěcej zgónijošo pó artikulow z titelow „Comicowa žěłaŕnicka“. Wobžělšo se a dobydlišo ředne myta!

Se wě, až Was wjele wěcej w Płomjenju wócaju. Tak mjazy drugim móžošo to a druge wó serbskich jatšownych tradicijach zgóniš, zajmne městno zeznaś a ředny kwětk basliš. Wjele wjasela z casopisom w šuli a pó šuli!

Waša redaktorka

Katarzyna Fidekova

Z wopšimješa:

Za přředny lětnik

- 4 Witaj, přředny lětnik!
- 5 Wumólujomy sami

Nadawki / zwucowanja / gódańka

- 6 Řečne zwucowanja
- 20 Fotowy kwis
- 28 Gódańka

Wšake

- 2 Ptaškowej swajźbje w Žyłowje a Chóśebuzu
- 8 Ze žywjena dr. Lotara Balka
- 9 Jatšy
- 10 Smy walkowali na Winicy
- 12 Comic „Komedija pšed woknom“

- 14 Serbski šik
- 22 Jatšy z pisanymi jajkami
- 24 Město Göttingen
- 26 Comicowa žěłaŕnicka
- 30 Hyacinty z papjery basliš
- 31 Žorty
- 32 Z luštom a lubo-sću za to serbske

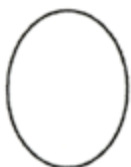

Apryl

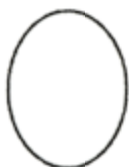
4. mjasec

**Skóro su jatšy. Mamy hyšči wjele žěła!
Móžomy startowaś?**

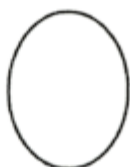
1. Lic jaja! How jo* jajow!
2. Wumóluj jatšowne jaja!

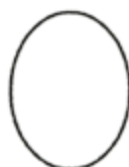
módre
jajo

zelene
jajo

oranžowe
jajo

cerwjene
jajo

žołte
jajo

3. Cytaj jatšowne werby!

pytaś, mólowaś, spiwaś, basliš, wóskowaś, chowaś, walkowaś,
wjaseliš se, pisaś, barwiś, gódaś, wariś

* dwažasća jajow

Instrumental (I)

Nadawki z **pěтым padom** na Was cakaju, pšiduce informacije Wam pomagaju!
Stajšo se pšašani: **z kim? z cym?**

Z kim žoš do kina? – pšikłady: z našeju nejlěpšeju pšijašelku (f),
z mójim lubym nanom (m), z mójim řednym žowćom (n)

Z cym rad/a grajkaš? – pšikłady: z mójeju małeju pupku (f),
z mójim brunym tedijom (m), z twójim pisanym balom (n)

1. Wudopólni sady z pšawymi słowami w instrumentalu!

Ergänze die Sätze mit den richtigen Wörtern im Instrumental!

bus, elektriska, kólaso, górska zeleznica, awto, kutša

Ja jěžom z

Ty jěžoš z

Wóna jěžo z

My jěžomy z

Wy jěžošo z

Wóni jědu z

2. Pódšmarni w sadach substantiwy w instrumentalu!

Unterstreiche in den Sätzen die Substantive im Instrumental!

- Som pisała z mójim sobuwuknikom šěžki tekst.
- Cora smy jědli wobjed gromaže z našeju šotu.
- Njejsom se wěsty, lěc dejm z módrym abo carnym pisakom pisaš.
- Z nožom dejšo wobglědniwje wobchadaš!
- Lětosa jěžom do dowola z mójeju cełeju familiju.
- Mam južo mjasece dlužko problem z computerom.
- Ja žom ze swójskeju tašu nakupowat.

3. Napiš słowa w instrumentalu! **Schreibe die Wörter im Instrumental!**

tedij –

wucabnik –

żowćo –

spisowaśel –

susedka –

pśijaśel –

góść –

4. Z kim ty nejlubiej grajkaś, se smjejoś a se rozgranjaś? Wudopołni sady!

Mit wem spielst, lachst und unterhältst du dich am liebsten? Ergänze die Sätze!

Ja nejlubiej grajkam z

Ja nejlubiej se smjejom z

Ja nejlubiej se rozgranjam z

5. Wudopołni a cytaj tekst! **Ergänze und lies den Text!**

Jatšy

W šulach a žiśownjach móluju žiśi ze swójeju (wucabnica)
 abo swójim (wucabnik) jatšowne jaja. Teke doma wjele fa-
 milijow wupyšnjujo jaja z (górucy wósk) a
 (gusyne abo kokošyne pjero). Teke kulkata glicka se
 rad wużywa. Někotare luże żěłaju raži z (pisany wósk). Gaž
 se pisany wósk njewużywa, mógu jaja weto pisane wordowaś. Pó wóskowanju něko-
 tarych mustrow pśidu jaja pśecej zasej do głažkow abo šklow ze wśakimi barwa-
 mi, na pśikład z (cerwjena), (zelena) a
 (módra) barwu. Žiśi pyšnje jaja ze (sćerpnosć)
 a (šyk). Tak nastawaju, cesto ako dary myslone, rědne jaja wugótowane
 z (lubosć).

Ze žywjenja dr. Lotara Balka

Dr. Lotar Balko:

serbski ludowědnik a etnograf 1928–2008

Wěženja gódne:

- Dr. Balko jo plašeł ako drastwiny eksperta.
- Tkajańska špa w Drjowku, kótaruž jo Balko założył, pomjenijo se jomu k cesći „Dom dr. Lotara Balka“. W domje dajo woglědanja gódne wustajeńske rumnosći z jajami z cełego swěta a wjele drugimi zajmnyimi eksponatami.
- Předna jatšowna wustajeńca jo była wižeš w léše 1983 a jo wopšimjeła 630 jatšownych jajow. Pšisamem 2000 luži jo ju sebje woglědało.
- Dr. Balko jo jaja zběrał a teke sam jo wobkněżył wšykne styri techniki mólowanja jatšownych jajow.

Žywjenske stacije:

1.4.1928

narožijo se ako syn głažktocarja we Wikach pla Drjowka

wót 1951 jo člonk Domowiny

1954–1976

pišo pěš drogotnych drastwinych knigłow a styri sobu zestajijo

1969–1992

žěła ako wědomnostnik w Institutuše za serbske slěženje w Budyšinje

1982

założyjo Serbsku tkajańsku špu w Drjowku

1990

dostanjo Myto Čišinskego

1992

promowěrujo w Berlinju

2.10.2008

zemrějo w Drjowku

2001

jo laureat Myta Domowiny

Jatšy

Co se w nocy do jatš cyni?
Wšuži wognje wižeš su,
z torma se *nazajtša* zwóni,
żowća chójże pó wódu.

Naglědaš se wócko njam'žo¹:
Serbske jajka jatšowne
rědne ga su wšykne *pšewšo*,
w² wšakich barwach, pisane.

SŁOWNICK

naglědaš se – sich satt
sehen; *nazajtša* –
hier: in der Morgen-
dämmerung; *pšewšo* –
überaus

¹ njamóžo
² we

„Smy walkowali na Winicy“ – jatšy něga

„Starka, wulicuj mě wót něga!“, pšosym młogi raz móju starku Natku. A což wóna pón wulicujo, jo pšecej krađu zajmne za mnjo. Na pšíklad, kak jo ako góle jatšy dožywiła. Cošo to teke zgóniš? Jo? Pón zomy slědk do Žyłowa w lětoma 1951 abo 1952, ako jo mója starka Natka sedym abo wósym lět stara była ...

Gnězdka a dariki

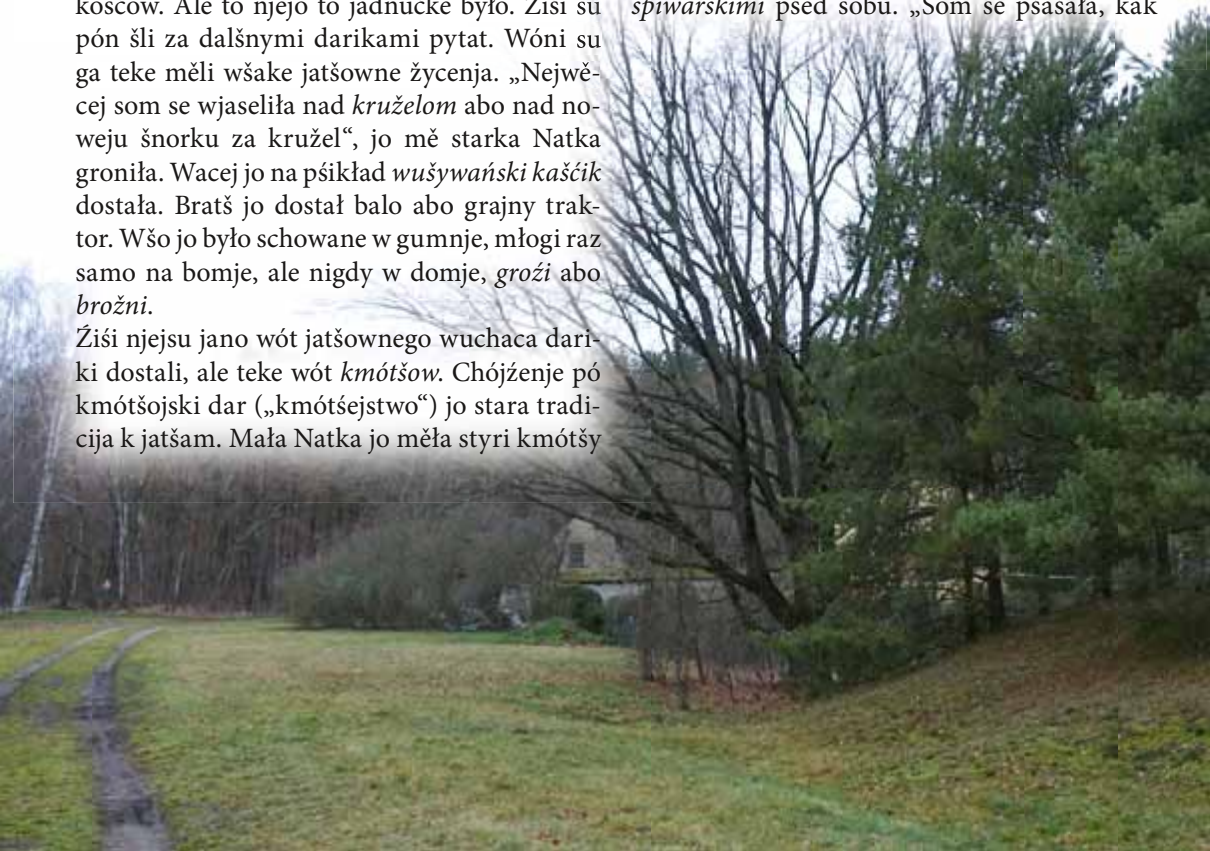
Južo pór dnjow do jatš su mała Natka, jeje bratš a starša sotša (młodša sotša jo hyšći pšemała była) w gumnje jatšowne gnězdka twarili – ze sucheju tšawu, *mechom* abo gałuzkami. To jo była wósebna familijowa tradicija. Kužde góle jo měło swójo jatšowne gnězdko. Tam jo dejał jatšowny wuchac něčo nutš položyš! Jatšownu nježelu jo mała Natka w swójom gnězdze namakała tši pisane jatšowne jaja a pitšku słodkosćow. Ale to njejo to jadnučke było. Žiši su pón šli za dalšnymi darikami pytat. Wóni su ga teke měli wšake jatšowne žycenja. „Nejwěcej som se wjaseliła nad *kruželom* abo nad nowemu šnorku za kružel“, jo mě starka Natka groniła. Wacej jo na pšíklad *wušywański kaščik* dostała. Bratš jo dostał balo abo grajny traktor. Wšo jo było schowane w gumnje, młogi raz samo na bomje, ale nigdy w domje, *groži* abo *brožni*.

Žiši njejsu jano wót jatšownego wuchaca dariki dostali, ale teke wót *kmótšow*. Chóžjenje pó kmótšojski dar („kmótšejstwo“) jo stara tradicija k jatšam. Mała Natka jo měla styri kmótšy

we wšakich jsach, žož jo kólasowała jatšownu nježelu abo jatšowne pónježele. Wót kuždeje kmótšy jo dostała tši jatšowne jaja, pš mar-kow, młogi raz *zběrařsku tasu* a młogi raz konfekt. Jatšownu gusku, kótaraž tradicionelnje ku kmótšejstwoju słuša, njejo dostała.

Wšake dalšne nałogi

Jatšownu nježelu jo familija šla namšu do žylojskeje cerkwje. Ale južo dłužko pšed namšu jo se *górjejstawanje* Kristusa *pšipowěželo*: Jatšowne spiwařki su tencas jatšownu nježelu cele rano, pšed schadanim słyńca, na *kjarchob* šli. Familija małeje Natki jo pši *kjarchobje* bydliła a Natka jo z wótwórjonym woknom spała. Tak jo wóna słyšała to spiwanje, to jo ju krađu *wobguslowało*. Pšez wokno jo wižela te žeńske w carnej namšařskej drastwje (bžez lapow) ze *spiwařskimi* pšed sobu. „Som se pšašała, kak

mógu cytaś w spiwańskich, gaž jo tak šamno“, jo se spomnjeła starka Natka. Som ju pšašala, lěc su wóni teke serbske *kjarliže* spiwali. „Ně, jano nimske“, jo starka wótegroniła. Wóna tek njejo serbski powědała, lěcrownož stej jeje maś a starka Serbowce byłej. Wónej stej ze žiśimi jano *nimcowalej*, dokulaž nan – w Barlinju rožony Nimc – jo to tak *pominał*.

„Ale sćo jatšowne jaja pó serbskej wašni pyšnili“, som starku Natku teke pšašala. Ně, to njejsu. Žiśi su pak pomagali pśi barwjenju jajow. Ale drugu serbsku jatšownu tradiciju su woplěwali, ga walkowanje. „Smy walkowali na Winicy“, jo starka groniła. Winica jo nējajšne *grožišćo* w Žylowje. Wót teje górki blisko kjarchoba (foto) su mała Natka, jeje sotša a jeje bratš jaja dołoj bulali a tak walkowali. „Młogi raz jo se jedno jajo minuło“, jo starka ze smjašim wulicowała. „Jo drje padnuło do myšynej žěry.“

Luštne spomnješa! A luštny jo pśedewšym był ten šobernak k jatšam. Žinsa hyšći grajo młozina we jsach w jatšownej nocy młogu štucku. Něga jo to hyšći wjele wěcej rozšyrjone było. Teke familija mójeje starkeje jo wordowała wopor jatšownego šobernaka. To slědujuce jo mě wulicowała: „Raz su te *pachoły* kšadnuli *pjeńki* wót našogo suseda. Su składli te pjeńki pśed žurjami našogo doma. Pótom su *sunuli* naš traktor wót dwóra. Kak jo nan *ščokał*, ako jo te pjeńki pšec *kopnuł*! Žylowarje zewšym njejsu se góřili dla jatšownego šobernaka. Ale mój z Barlinja póchadajucy nan jo se *rozpyřił*. Wón jo šel swój sam twarjony traktor pytat – a jo jen namakał pśed gósćencom.“

Jěza k swěženju

„Co sćo k jatšam jědli?“, som teke pšašala. „Karnikelowu *pjaceń*“, jo starka wótegroniła. Familija jo tencas sama *kubłała* karnikle, a to, aby je zjědli. „Ale rowno k jatšam njejo to rědne. To jo tak, ako by wy jatšownego wuchaca zjědli“, som groniła. Lubjej som słyšała wót tych *blachowych mazańcow*, kótarež su teke k jatšownemu swěženjeju měli. Starka mójeje starkeje jo te mazańce – kaž teke klěb – wence w swójskem pjacu pjakła. „Pšez wjele lět njejsmy k pjakarjeju chójžili, ale wšo sami pjakli“, jo starka gjarže groniła. Dalšne zajmne wěcy jo mě wulicowała, ale njamóžom how wó wšyknom pisaś. Snaž cošo teke raz starku abo starkego pšašaś, kake jo žywjenje něga było!

SŁOWNICK

blachowy mazańc – Blechkuchen; **brožnja** – Scheune; **góřejstawanje** – Auferstehung; **grož** – Stall; **grožišćo** – Burgwall; **kjarchob** – Friedhof; **kjarliž** – Kirchenlied; **kmóts** – Pate; **kopnuś** – treten; **kružel** – Kreisel; **kublaś** – hier: züchten; **mech** – Moos; **namša** – Gottesdienst; **nimcowaś** – deutsch sprechen; **pachol** – Bursche; **pjaceń** – Braten; **pjeńk** – Baumstumpf; **pominaś** – verlangen; **pśipowěžeś** – verkünden; **rozpyřiś se** – wütend werden; **spiwańske** – Gesangbuch; **sunuś** – schieben; **ščokaś** – schimpfen; **wobguslowaś** – bezaubern; **wopon** – Opfer; **wušywański kašćik** – Stickkasten; **zběrafska tasa** – Sammelkasse

FELIKS a FLORIAN

Komedija pšed woknom

O mój Bog, kak jo se to mógało staś – to jo napšawdu wobuzno (*peinlich*).

Nažejam se, až njejo to nichten wižeł.

Hihhi, som bóžko wšykno wižeła ceło pšipadnje waju njedaru nagrať – to jo napšawdu ako komedija. Glědajtej raz kak žortnje to wuglě ...

Co to dejž?!

PLEČ

OCH NĚĚĚ!
Cogodla ...? To jo ako zaguslowane!!! A cogodla jo wšo tak parowate (*schlammig*)!

Komedija „Tši parowate mlince“, a to live pšed mójim woknom! Ga jo pšiduće pšedstajenje, aby mógała familiju a pšijašelki pšepšosyś?

Haha! To njamóžoš sebje wumysliś.

Haha, rad smy ší šeru sobotu wubarwili, Hilža! Njocoš snaž nam foto za casniki stšěliš?

Ně, bogalka, to ga jo hejnak zaklěše (*Fluch*). Gaž wzejom smartfon do rukowu, zawěsće z wokna padnjom. Som tola rowno wuknuła, až jo handy nejłěpje seježcy wužywaś.

kónc

SERBSKI ŠIK

4. žěl

Nastaše moderneje serbskeje kóšule

Inspirěrowana wót serbskeje drastwy a kul-
tury jo nastała pśed pśes lětami *kóšula*,
kótaraž *pšewzejo* a lažko wariěrujo elementy
serbskeje drastwy a se swěši w serbskich bar-
wach. Taku som *wušyla*, ako som *se wobžělila*
na workshopje modoweje designerki Sary
Gwiszcz. Tam smy mógli wšykne se *wupy-
taš* jaden kus drastwy, ako smy kšeli raži
šyš. Pótom smy dostali wót kněni Gwiszcz
pomoc a pódpěru pśi *zwopšawdnjenju*. Mam
serbsku rěc a kulturu wjelgin rada a togodla
som wupytala za móju kóšulu serbske bar-
wy: módr, cerwjenu a bělu.

Mjaztym až som se pśigótowała
w slědnem lěse na studium mo-
dowego designa, som wužělala
mapu z wumělskimi žělami za
procowanje wo studijne městno
a som pśi tom wuknuła, kak wo-
blacenja nastawaju wót přédneje
ideje a skicow až ku gótowemu
produktu. To by kšela wam na
pśiklaže mójeje kóšule pokazaš.

Moodboard, ako som zgótowała za Płomje

1. „Moodboard“

Gaž coš kus drastwy abo ako designer samo
cełu kolekciju designowaš, jo *zwucone*, ako
přédne „moodboard“ *zgótowaš*. Slovo se ze-
staja z engelskeju slowowu „mood“ (*mysl*/
atmosfera) a „board“ (tofla), dokulaž dajo
cesto *mysl* abo atmosferu, kenž móžo se
šěžko ze slowami *wopisaš*. Na moodboardze
zběra se ako pśi collage wobraz, fota, ilus-
tracije a kreslanki, kenž tebe se spódobaju
a inspirěruju za twój kus drastwy abo za
nowu kolekciju. Jo teke móžno probu *sukna*
nalipnuš. Pśi wužělanju moodboarda na-
makajoš za sebje, do kótarego směra by
kšěl/a rad/a hyš, kótare barwy a *pširěze* se
tebe spódobaju za twój projekt, kótare ma-
terialije a accessoire by kšěl/a wubraš a co
derje harmoněrujo ze sobu. Rowno tak derje,
móžoš z moodboardom drugim lužam twó-
je přédne ideje a *mysli* prezentěrowaš. Pśi
řědowanju wobrazow móžoš celo lichy/a
byš. Njenalipuj wobraz perfectnje jaden
ku drugemu, ale lubjej tak, až se pítsku
zapókšywaju. To cyni collage hyšći zajm-
njejšu.

2. Skice

Ako pśiduce móžoš zachopiš
z designowanim kusa drastwy. Pśi tom jo
wažne, až kresliš nacerjenja *wótprědka* a *wót-
slědka*, aby kus drastwy z wo-
beju *naglědowu* pokazaš/a. Ja
som se rozsužila za kóšulu
a som nejžpjerwej rozdžěl-
ne pširěze wopytala, aby wu-
slěžila, kótary se mě nejłě-
pjej spódoba. Som na pśiklad
krotku šyroku kóšulu, krot-
ku wusku kóšulu a šyroku dlejšu kóšulu kre-
sliła. Mě se wjelgin spódoba kóšula, kenž laž-
ko pókšywa kóleni, dokulaž mě dopomina na
kóšulu serbskeje drastwy. Togodla som wjele-
ku kóšulu na nowe łopjeno mólowala. Ako
wósebnosć som bant na talji pšiscynila, kóta-
ryž jo wězany k šlejfe na kšebjaše. Wón mě
dopomina na pšepas, kótaryž jo pak wězany
pśi dolnoserskich rejoyańskich drastwach
přězy napšawo. Som dekorěrowala nacerjenje
z módrym a cerwjnym *pšěženom*, z probu
cańki a probami sukna.
Ze skicami wopytajoš wšake pširěze a desig-
ny a pótom se rozsužijoš za jaden faworit. Ten
kresliš wětšy a zastarajoš jen ze wšyknymi
wažnymi informacijami k suknoj, barwje,
pširězoju a detailam, kenž coš pśi gótowem
produktu wizeš.

3. Zwopšawdnjenje

Něnto jo wěste, kak kus drastwy dej wuglědaš
a móžo se dalej ze *zwopšawdnjenim* cyniš. Za
to som w interneše pytała za *rozpokazanim*

Skica za móju kóšulu z někotarymi probami pšawego sukna

k *šyšeju* a som teke ředne
namakała, kenž som mógała dermo *wólodo-
waš*. Móžoš se teke sam/a pširěze za kus drast-
wy *wustajiš*, ale za to jo trjebna notna wěda
a wěcej nazgónjenja.
Wob cas workshopa ze Saru Gwiszcz som z je-
je pomocu kšac pó kšacu šyla. Něnto mam
modernu kóšulu z elementami dolnoserske-
je drastwy, kenž swěši řednje w serbskich bar-
wach.

Mója moderna serbska kóšula

Něnto sćo WY na řěže!

Naceřšo ako Sarah Gwiszcz a ja moder-
nu, serbsku drastwu. Dajšo se inspirěro-
waš wót dolnoserskeje drastwy, wužyj-
šo serbske barwy (gaž cošo) a pokažćo
nam, kak by wy se modernje a serbski
zdrastwili. Waše designy móžošo až
do kónca maja 2023
na slědujucu adresu
póstaš:

Rěcny centrum WITAJ
Redakcija „Płomje“
Žylojska droga / Sielower Str. 39
03044 Chóšebuz / Cottbus

Dobyšařki a dobyšarje dostanu myto
a jich mjenja se znate cynje w okto-
berskem wudašu Płomjenja. A, se wě,
nejřědnješe nacerjenja teke w casopisu
se wózwajiju!

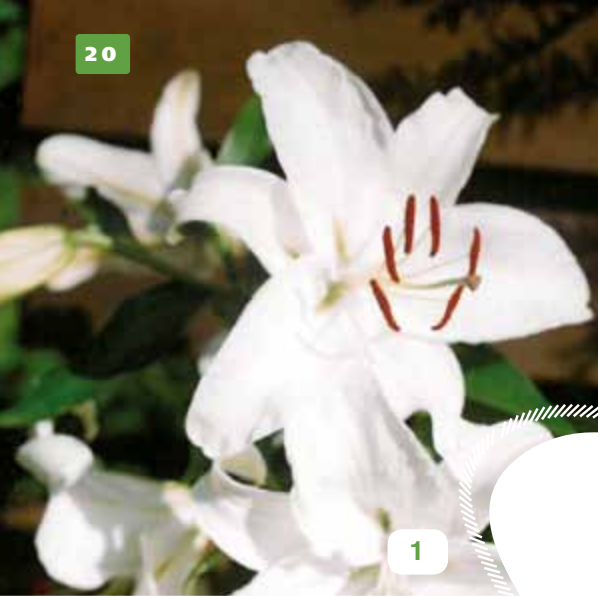
Smy napněte na waše designy a žycymy
wam wjele kreatiwnosći a wjasela!

SŁOWNICK

kóšula – Rock; kus drastwy – Kleidungsstück; *mysl* – hier: Stimmung;
naglěd – Ansicht; nastaše – Entstehung; procowanje – Bewerbung;
pšewzeš – übernehmen; pšěženo – Gespinst; pširěz – Schnitt; rozpo-
kazanje k šyšeju – Anleitung zum Nähen; sukno – Stoff; wobžělš se –
teilnehmen; wólodowaš – herunterladen; wopisaš – beschreiben; wót-
prědka – von vorn; wótslědka – von hinten; wupytaš se – sich aussu-
chen; wustajiš – ausfertigen; wušyš – nähen; zapókšywaš – überdecken;
zgótowaš – anfertigen; zwopšawdnjenje – Verwirklichung; zwucony –
gewohnt

1

10

9

2

Fotowy kwis –

Pširoda pšínjaso nam wjeliku paletu barwow.
W tom kwisu namakajošo pak 10 běłych
kwiśonkow (*Blüte*).

O

krickata roža

Steinbrech

Lilie

A

kwiśonki jabłušcyny

Schneeglöckchen

N

nalětna kwiśina

Brunnenkresse

Kamille

I

ptaškowe mloko

Margeriten

8

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

3

4

za psijašele psirody

Psirėdujso fota serbskim a nimskim pomjenjenjam!
Rozwėzańske słowo jo pomjenjenje swėżenja
w aprylu.

C

snėgulki

Frühlingsklee

Apfelbaumblüte

Š

studnina krjasa

T

rumańki

J

leluja

Milchstern

Heckenrose

W

kulkac

A

margerity

5

6

7

Jatšy z pisanymi jajkami

kósowe gnězdo

W šulach, žišownjach a doma – wšuži we Łužycy – *barwimy* we wšakich technikach jatšowne jaja, aby je pótom na pšikład darili a drugim wjasele *napórali*. Cesto *nastawaju* take pšawe *wuměłske twórbje*, na kótarež smy wósebnje *gjarde*!

Lube žiši, glědamy raz do pširody, kak to pla ptaškow w jich *gnězdach* wuglěda! Kake *pšechwatanje*! Ptaški, kenž w *jamach* na jajach sejže, njasu běte jaja. Ptaški, kenž na zemi abo w *krjach* swóje gnězda twarje a tam na jajach sejže, muse swóje jaja tarnowaš, je wokolinje *pšiměřiš*. Tak kšě swóje jaja pšed *njepšijašelami* ščitaš. Mjazy drugim pšed lišku, šupom, garonu, kabeju a sroku. Dla toho su jajka pyšne, samo we *wóttšašujucy gadowatej* módrozelenej a tirkisowej barwje.

bruno
sprjosk

gnězdo kibuta
z młožešim

jaja brunego
sprjoska

gněздо žorawy

šwonowe jaja

Kokošy na jsy pla bura njasu teke wšake barwne jaja, to pak *wótwisujo* wót kokošyneje rase. W gnězdze móžoš běłe, swětło-rožoite, swětło-zelene a samo šokoladowo-brune kokošyne jaja namakaš.

No pón glědaj, kake pisane jaja dajo w pširože!

SŁOWNICK

barwiš – färben; **bruny sprjosk** – Braunkehlchen; **garona** – Krähe; **gjardy** – stolz; **gněздо** – Nest; **jama** – Höhle; **jaskolicka** – Rauchschnalbe; **kabeja** – Eichelhäher; **kibut** – Kiebitz; **kósowe gněздо** – Amselnest; **krě** – Gebüsch; **mtože** – Jungvogel; **napó-raš** – bereiten; **nastawaš** – entstehen; **njepšija-šel** – Feind; **pšechwatanje** – Überraschung; **pšimě-riš** – anpassen; **ščitaš** – schützen; **šup** – Waschbär; **šwonowe jaja** – Schwaneneier; **wóttšašujucy gado-waty** – abschreckend giftig; **wótwisowaš** – abhängen; **wumětska twórb**a – Kunstwerk; **žorawa** – Kranich

kokošyne
gněздо

gněздо jaskolicki

Göttingen — město wědomnośći

„Göttingen – Stadt, die Wissen schafft“: Tak su witane psjěždźujuce na dwórnišću. Göttingen jo jadno z nejwěcej znatych uniwersitnych městow w Nimskej. How, w *južnem* žělu Dolneje Sakskeje, su studěrowali znate *nosarje* Nobelowego myta. A teke žinsa słuša Göttingen k nejlubšym městam studentow.

Krotkoinfo

kraj: Dolna Sakska
wobydlarje: něži 117.000
zdaloność Chóšebuz-Göttingen: něži 440 km

Geografiske położenje

Göttingen jo wjelike město na pódpólnju Dolneje Sakskeje a srjejzišćo tego regiona. Njedałoko, něži 30 kilometrow zдалone, laže góry Harc, kótarež pši rědnem wjedrje móžoš bžez problemow z Göttingena wižeš. Nejbliše druge wjelike město jo hesseński Kassel, ako laży 50 kilometrow na pódpólnju. Zajmny fakt jo, až Göttingen laży na tej samskej *geografiskej šyrinje* kaž Chóšebuz – na 52tej šyrinje.

Grimmojc bratša

Dwa z nejwuznamnejšych wobydlarjow města stej byłej Grimmojc bratša. Pópšawem póchadatej wónej z hesseńskego města Hanau, ale pó małych *wokołodrogach* stej pšišlej we 1830tych lětach skóńcnje do Göttingena, žož stej wobej

žělałej nejpperwej pši uniwersitnej bibliotece ako bibliotekarja a *slědkoju* statkowałej na uniwersiće samo ako profesora za literaturu. Žěl sławnych bajkow Grimmojc bratšowu jo nastał w Göttingenje.

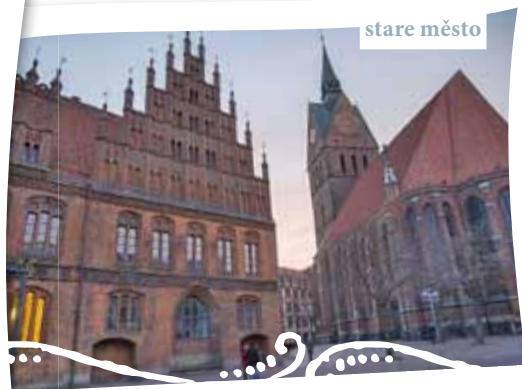
Uniwersita

Uniwersita w Göttingenje (Georg-August-Universität) słuša k nejlěpšym w Nimskej. Žinsa studěrujo tam pšisamem 30 000 studentow; to jo 20 % wšykných wobydlarjow města, abo z drugimi słowami kuždy pěty wobydlař. Móžošo how pšisamem wšykno studěrowaš: medicinu, jura, humanistiske wědomnośći, *pširodowědu* a góspodařsku wědomność. Wěcej ako 40 nosarjow Nobelowego myta jo zwězaných z uniwersitu w Göttingenje, což jo wunjaślo městoju dobre mě na celem swěće ako město wědomnoścow. Biblioteka uniwersity teke słu-

nutšikowne město

stare město

ša k nejwětšym w Nimskej: Wóna ma něži 9 milionow *medijowych jednotkow* (to groni knižkow, dokumentow, casnikow, a teke elektroniskich dokumentow).

Gänseliesel

Na centralnem *naměšće*, pśed měšćańskej radnicu, stoj nejwěcej póškane žowčo swěta: Gänseliesel. Tak se pomjenjujo teke ta cěla *studnja*, na kótarejž stoj bronzowa figura žowća. Tradicija groni, až kuždy (muski) student, kenž jo dokónčył swój studium w Göttingenje, musy tu Gänseliesel *póšknuš* ako žěk za to, až jo směl w Göttingenje studěrowaš. Až do žinsajšnego wjele studentow se pó tej tradiciji ma, a tak jo Gänseliesel to nejwěcej póškane žowčo na swěše. Studnja jo teke nejwažnejše městno zmakanjow: Gaž se luže *dogranjaju*, pón gronje nejcescej jadnorje, až se zmakaju „pla Gänseliesel“.

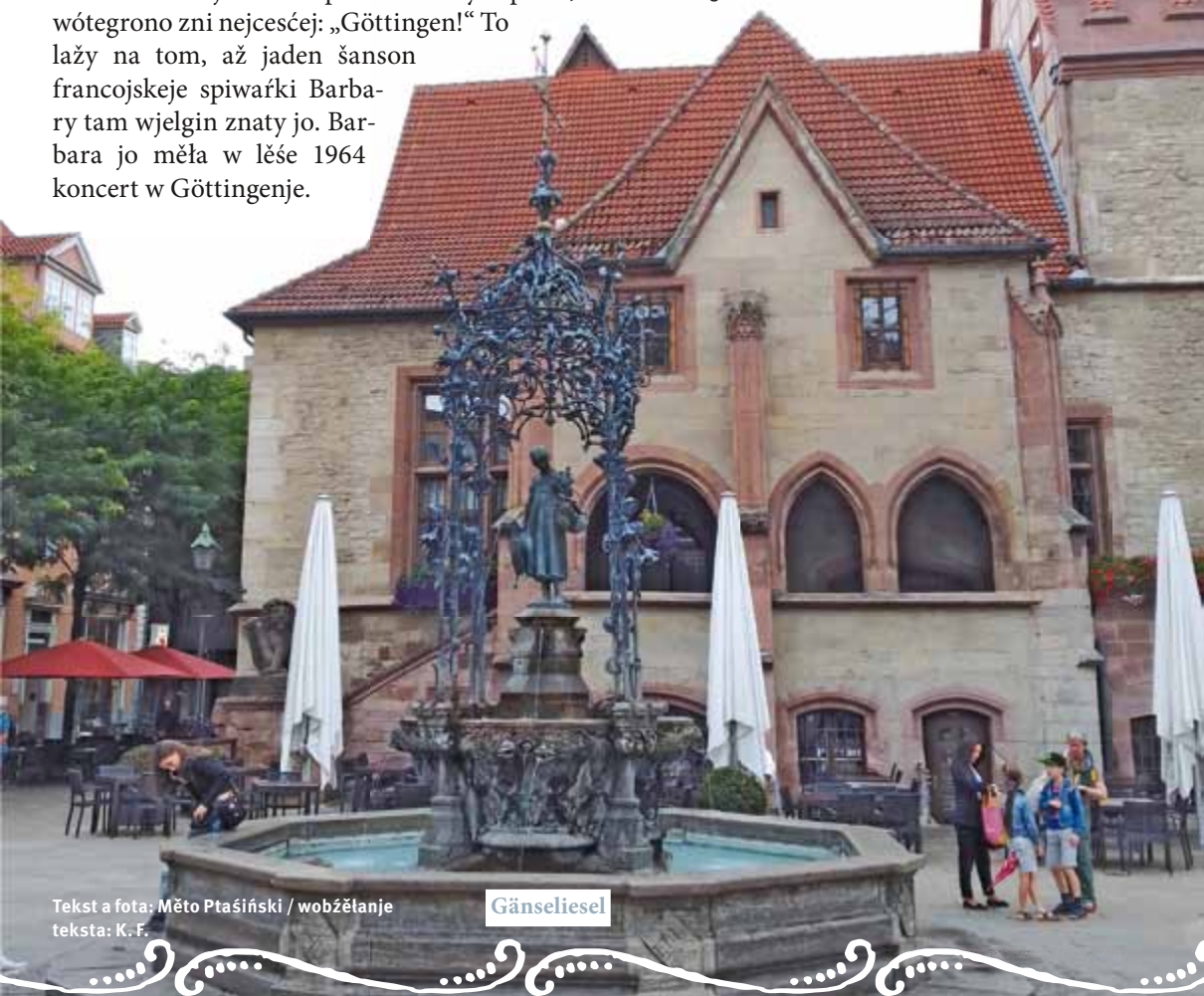
Spiw „Göttingen“

Gaž se w Francojskej někogo pšašaš, kótare nimske město jomu ako přédne do mysli pśižo, wótegrono zni nejcescej: „Göttingen!“ To lažy na tom, až jaden šanson francojskeje spiwarki Barbary tam wjelgin znaty jo. Barbara jo měła w lěse 1964 koncert w Göttingenje.

Pópsawem jo kšěła jen malsnje za sobu měš, ale ako jo pón pśijašelných luži zeznała, jo pódlejšyła swójo *pšebywanje* w měšće wo jaden tyžen a jo skomponěrowała spiw „Göttingen“ ako žěk městoju a jogo lužam a ako *wótblyšd* nimsko-francojskego pśijašelstwa. Šanson jo wordował w Francojskej wjelgin popularny a samo młodym lužam jo tam až do žinsajšnego znaty.

SŁOWNICK

dogranjaš se – sich verabreden; **Dolna Sakska** – Niedersachsen; **geografiska šyrina** – geographische Breite; **južny** – südlich; **medijowa jednotka** – Medieneinheit; **naměsto** – Marktplatz; **nosař** – Träger; **kaž** – wie; **póšknuš** – küssen; **pšebywanje** – Aufenthalt; **pširodowěda** – Naturwissenschaft; **slědkoju** – schließlich; **studnja** – Brunnen; **wědomnosć** – Wissenschaft; **wokotodroga** – Umweg; **wótblyšč** – Ausdruck; **zдалonosc** – Entfernung

Comicoowa žěłárnícka

Pětk, 13ty jo njeglucny žeń? – To njamógu serbsčinarje 3. a 4. lětnika chóšebuskeje Wilhelm Nevoigtoweje šule grońiš. Na toś tom dnju su rozmjej wósebnu serbsku wucbu měli! Katrin Lehmannojc wót Řěcnego centruma WITAJ a ceptařka za serbsčinu, kněni Mjeršeńcojc-Dünnbierowa, stej organizěrowałej comicowu žěłárnícku ze znatym serbskim comicowym kreslarjom Ščěpanom Hanušom. Jomu mamy se žěkowaś, až pśidu te luštne comici wó „Feliksa a Florianje“ do kuždego wudaša Płomjenja.

Ale kak se kresle take comici?

Nejpjerwej jo tych 19 wuknicow a wuknikow z wołojnikom někake fantazijowe *twórb*y na bětem łopjenje kresliło. Pótom jo se Ščěpan Hanuš pšašał: „A, móžošo něco we wašych twórbach *wopóznaš*? Woblico abo pśedmjat? Tak ako wótergi wopóznawašo něco w *mrokawach*.“ A napšawdu, tam su naraz byli *sypawka*, wuśšoba, krona a ryba wižeś. Z nich su něnto wordowali comico-we figury, z wócyimi a gubami. Někotare su tšańje wuglědali. – Teke serbske powěsćowe póstawy su nastali, ako wužowy kral a pšezpołdnica.

Młode comicowe kreslařki a kreslarje su teke nawuknuli, kak mógu kresliś póstawy, kótarež se pógibuju. A pótom jo hyšći dało

SŁOWNICK

dwójny pakśik – Doppelpack
 pógibowaś – bewegen
 mrokawa – Wolke
 ryśař – Ritter
 sypawka – Sanduhr
 twóřba – Gebilde
 wopóznaś – erkennen
 zmóžniś – ermöglichen
 źełařnica – Werkstatt

Nejłěpše źeła
 se mytuju
 a w Płomjenju
 wózjawiju!

Teke Ty móžoś se
 wuproběrowaś a comic kresliš.
 Rěcny centrum WITAJ w Chóśebuzu
 startujo **serbske comicowe**
wuběžowanje 2023!

Moto jo:

**„Naju dajo jano
 w dwójnem pakśiku!”**

Póscel comic až do 20. maja 2023 na:

Rěcny centrum WITAJ
Žylojska droga / Sielower Str. 39
03044 Chóśebuz / Cottbus

super-triki, ako zmóžniju kreslarjam jich comicowego
 ryśarja pšedstajiś, mimo togo až muse jogo stawnje
 kompletnje kresliš. To jo wjelgin zajmne było! Kuždy ze
 serbščinarjow jo teke dostał comicowy zešywk „Feliks
 a Florian“, kótaryž jo wót Šćěpana Hanuša. A někotare
 su se žyćyli awtoqram wót njogo.

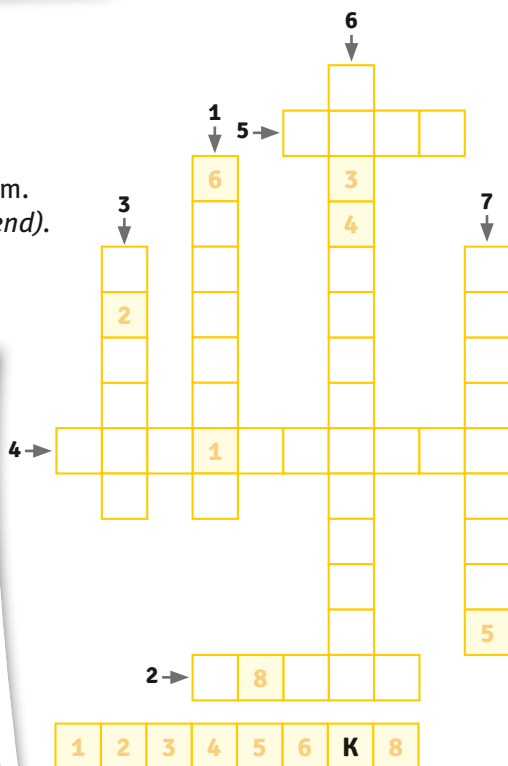

Gódańka

1. Kšicawka

1. Wóskowańska, bosěrowańska, škrabańska abo wužrawańska ...
2. Pali se w nocy do jatš.
3. Chowa jaja w zagrože.
4. Woblubowane wuběžowanie k jatšam.
5. Žowća du pó nju mjelcecy (*schweigend*).
6. Kšesćijany swěše k jatšam ... Jezusa Kristusa.
7. Slědny swěžeński jatšowny žeń.

(Antworten: 1. technika, 2. wogeh, 3. wuchac, 4. walkowanje, 5. woda, 6. górfelstawanje, 7. ponjezele)

2. Wumólujomy

- 1 – žolty, 2 – zeleny,
- 3 – módry, 4 – cerwjeny, 5 – oranžowy,
- 6 – lylowy, 7 – bruny,
- 8 – šery

3. Liczymy

Zapiš wobrazkowe licenje z licbami do kašćika!

-

=

+

=

-

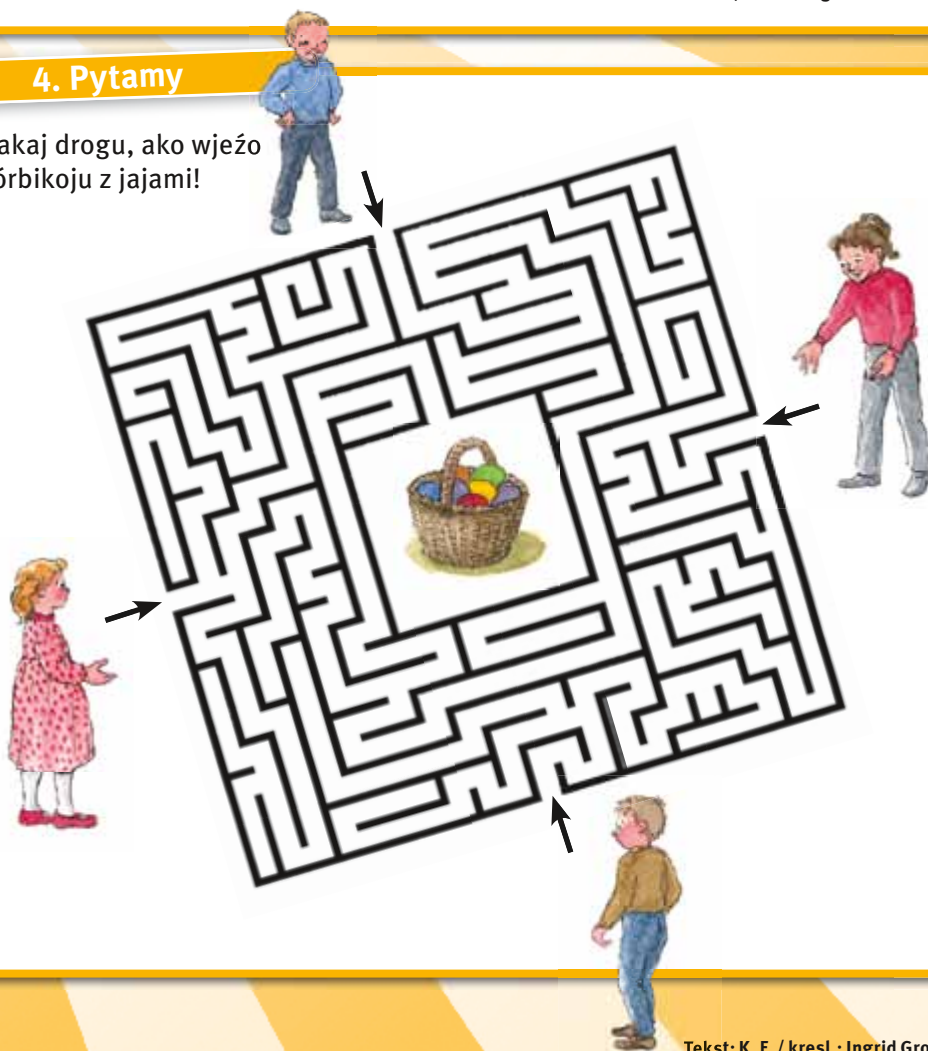

=

Tekst: B. M. / kresl.: Ingrid Groschke

4. Pytamy

Namakaj drogu, ako wježo ku kórbikoju z jajami!

Tekst: K. F. / kresl.: Ingrid Groschke

HYACINTY Z PAPJERY BASLIŠ

To trjebaš:

- zelene słomki (abo słomki woblipane ze zeleneju papjeru)
- pyšnu papjeru
- lineal
- wołojnik
- nożyce
- lipaty bant

To gótujoš:

1. Wzej pyšnu papjeru a nakresli tši linije z pomocu lineala. Deje nastaš tši smugi dłujkosći a šyrokosći lineala (kužda něži 21 cm x 4cm). *Stšigaj* jano pši tšešej liniji, až nastanjo 12cm šyrocka smuga (foto 1).

2. Stšigaj małe smužki pšez druhu liniju (foto 2). Glědaj, až maju wóni tu samsku abo pódobnu dłujkosć. To pótom wuglěda ako cesak.

3. Něnto *kulaj* smužki z pomocu wołojnika (foto 3).

4. *Pšicyń* papjeru z lipatym bantom na zachopjeńku słomki.

5. *Wij* smugu *dodotojka* słomki a z lipatym bantom pšicyń kwětk derje pši *kijašku*.

SŁOWNICK

- cesak – Kamm
dodotojka – nach unten
kijašk – Stängel
kulaš – rollen
lipaty bant – Klebeband
pšicyńiš – befestigen
słomka – Strohalm
smuga – Streifen
stšigaš – schneiden
wiš – wickeln

Mama Mathildy seji hyšci až do pónego wjacora w kuchni a mólujo jatšowne jaja. Žowka se jeje pšaša: „Mama, co ty hyšci how gótujoš?“ „Jatšowny wuchac ma wjelgin wjele cyniś a ja com jomu pomagaś“, wótegro-nijo mama. Žeń pózdžej žotej wobej se pšechóžowat a Mathilda wuglědajo lažecego na łuce wuchaca. Ceto rozgórjona kšika: „Mama, glědaj raz, kak gniły ten wuchac jo! A ty hyšci za njogo želaš!“

Mrojka pšaša stonožku (*Tausendfüßler*): „Cogodla žednje njechóžiš pši nas we jsy šufliťowat?“ „Som to raz kšěła, ale nježli až som woblakta wše šufliťy, jo nalěše pšišlo.“

Dwa mjadwježa sejižitej w nazymje pšed swójeju jamu a glědatej, kak list z bomow padnjo. Jaden groni: „Něži raz wuwóstajijom zymske spanje a cakam na tyta, ako w nalěšu ten list zasej pšilipnjo (*ankleben*).“

Starka: „Majka, cogodla dajoš kokošam kakaw k pišeju?“
Majka: „Kak deje wóni šokoladowe jaja howac njasć?“

Pšed supermarkom w góli caka ceta mań zwěrjetow: mjadwježe, liški, wjelki, ježe a dalšne. Wuchac šišci se (*durchzwängen*) doprědka. Gaž se jomu ražijo pšisamem k žurjam pšiś, mjadwjež jogo łapijo a groni: „Wuchac, njebuž taki nje-sćerpny“, a wuchyšijo jogo na kóńc řěda (*Reihe*). Wuchac zasej šišci se doprědka, ale tenraz druge zwěrje wuchyšijo wuchaca naslědk. Situacija se wóspjetujo hyšci pór razow. Skóńcnje wuchac njewužaržijo a rozgórjony zawołajo: „No, pón nic!!! Žinsa njewótcynijom lodu!“

ROZWĘZANJE

b. 6, 7

1. kólasom, awtom, kutšu, busom, elektriskeju, górskeju zeleznicu
2. sobuwuknikom, šotu, pisakom, nožom, familiju, computerom, tašu
3. tedijom, wucabnikom, žowćom, spisowašelom, susedku, pšijašelom, góšćom
5. wucabnicu, wucabnikom, górucym wóškom, gusynym abo kokošynym pierom, pisanym wóškom, cerwjeneju, zeleneju, módreju, sćerpnosću, šykom, lubosću

b. 20, 21

- 1 Lilie – leluja J / 2 Apfelbaumblüte – kwišonki jabłušcyny A / 3 Kamille – rumańki T / 4 Brunnenkresse – studnina krjasa Š / 5 Heckenrose – krickata roža O / 6 Steinbrech – kulcac W / 7 Frühlingsklee – nalětna kwišina N / 8 Milchsterne – ptaškowe mloko I / 9 Schneeglöckchen – sněgulki C / 10 Margeriten – margerity A, rozwězanie: JATŠOWNICA

Wudawar:
Domowina z. t. –
Rěcny centrum WITAJ
Póstowe naměsto / Postplatz 2
02625 Budyšin / Bautzen
tel.: (0 35 91) 55 04 00

Redakcija „Plomje“:
Katarzyna Fidekova
(zagronita redaktorka)
tel.: (03 55) 48 57 64 49
e-mail: plomje@witaj.domowina.de

Nakładnistwo:
Ludowe nakładnistwo Domowina /
Domowina-Verlag GmbH
Sukelniska droga /
Tuchmacherstr. 27
02625 Budyšin / Bautzen
tel.: (0 35 91) 5 77-24 2

Wugótowanje:
Béatrice Giebelhäuser

Šišć:
Wagner Digitaldruck
und Medien GmbH Nossen

Wašnja wuchadanja a plašizna:
„Plomje“ wuchada
11 razow wob lěto
Plašizna lětnego abonementa:
6,60 €
Plašizna za jadnotliwe wudaše:
0,70 €

Skazanki / Rozšyrjenje:
Ludowe nakładnistwo Domowina /
Domowina-Verlag GmbH
Sukelniska droga / Tuchmacherstr. 27
02625 Budyšin / Bautzen
tel.: (0 35 91) 5 77-26 3
e-mail: vertrieb@domowina-verlag.de

Redakciski kóńc: dwa tyženja
do wuchadanja casopisa

ISSN 0136-2594

Vertriebskennzeichen:
Z B 10553 E

Domowina z. t. z Rěcnym centrumom WITAJ spěchujo se wót Založby za serbski lud, kótaraž dostawa lětnje pódpěru z dankowych srědkow na zaklaže etatow, kenž su Nimski zwězkowy sejm, Krajny sejm Bramborska a Sakski krajny sejm wobzamknuli.

